

**การพัฒนารอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม กรณีศึกษา
โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก**
**Development of a Competency Framework for Registered Nurses in Social
Medicine Department: A Case Study of Somdejphrajaotaksin Maharaj
Hospital, Tak Province**

สุพัตรา แจ่มตระกูล *	Supattra Chaemtrakul *
เพชรสุณีย์ ทังเจริญกุล **	Petsunee Thungjaroenkul **
กุลวดี อภิชาติบุตร **	Kulwadee Abhicharttibutra **

บทคัดย่อ

สมรรถนะในการให้บริการสุขภาพในชุมชนมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับพยาบาลวิชาชีพในกลุ่มงานเวชกรรมสังคม การศึกษาเชิงพัฒนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนากรอบสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก โดยประยุกต์ ใช้แนวคิดการพัฒนารอบสมรรถนะของ Marrelli, Tondora, & Hoge (2005) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม จำนวน 11 คนที่สุ่มเลือกแบบเจาะจงและผู้ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาลจำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวคำถามที่ได้รับ การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ขั้นตอนการพัฒนาประกอบด้วย 1) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์พยาบาลกลุ่มงานเวชกรรมสังคม 3) การพัฒนารอบสมรรถนะฉบับร่าง และ 4) การหาความตรงตามเนื้อหาของกรอบสมรรถนะฉบับร่าง

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่ากรอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม ประกอบด้วย 57 พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) การจัดการบริการสุขภาพในชุมชน ประกอบด้วย 17 พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ 2) การให้บริการทางการพยาบาลและการรักษาโรคเบื้องต้นในสถานพยาบาล ประกอบด้วย 13 พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ 3) การให้บริการผดุงครรภ์ในสถานพยาบาล ประกอบด้วย 8 พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ 4) การจัดการบริการเยี่ยมบ้าน ประกอบด้วย 7 พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ 5) การควบคุมกำกับ การแพร่กระจายเชื้อในชุมชน ประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถและ 6) การพัฒนาและการประกันคุณภาพ การพยาบาล ประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ

ผู้บริหารของกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตากสามารถนำกรอบสมรรถนะนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลการปฏิบัติงานและอบรมพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล นอกจากนี้ พยาบาลวิชาชีพสามารถใช้กรอบสมรรถนะนี้ในการพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

คำสำคัญ: กรอบสมรรถนะ พยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม

* พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลพุทธชินราช
* Professional Nurse, Buddhachinaraj Phitsanulok Hospital, moonless4545@gmail.com
** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
** Assistant Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University
วันที่รับบทความ 5 มกราคม 2561 วันที่แก้ไขบทความ 9 เมษายน 2561 วันที่ตอบรับบทความ 6 สิงหาคม 2561

Abstract

Competency in providing community health service is crucial for registered nurses in the social medicine department. The purpose of this development study was to develop a competency framework for the registered nurses of the Social Medicine Department, Somdejphrajaotaksin Maharaj Hospital based on the competency framework development model of Marrelli, Tondora, & Hoge (2005). The samples included eleven registered nurses in the Social Medicine Department chosen by purposive sampling and three experts in the nursing field. The instrument was an interview guideline validated by three experts. The development process included: 1) reviewing the relevant literature, 2) interviewing nurses in the Social Medicine Department, 3) developing a draft of the competency framework, and 4) content validating the draft of the competency framework.

The result of the study revealed that the competency framework of the registered nurses consisted of 57 behavioral indicators which could be divided into the following six dimensions: 1) health service in the community comprising of seventeen behavioral indicators, 2) nursing services and primary medical care in a hospital comprising of thirteen behavioral indicators, 3) obstetric services comprising of eight behavioral indicators, 4) home visits comprising of seven behavioral indicators, 5) infection control in the community comprising of six behavioral indicators, 6) quality development and assurance comprising of six behavioral indicators.

Nurse administrators of the Somdejphrajaotaksin Maharaj Hospital can use this competency framework as a guideline for developing performance appraisal and training the registered nurses in the hospital. In addition, the registered nurses can use this framework for self-development to meet their required job functions and qualifications.

Keywords: *Competency Framework, Registered Nurse, Social Medicine Department*

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริการระดับปฐมภูมิทางการแพทย์และสาธารณสุข เป็นบริการด้านหน้าที่มีความสำคัญต่อการเข้าถึงบริการของประชาชน หัวใจสำคัญของการจัดบริการปฐมภูมิ คือการดูแลประชาชนโดยใช้พื้นที่เป็นฐานและประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีเป้าหมายให้ประชาชนดูแลตนเองได้ (Self-Care) ครอบครัวเข้มแข็ง (Healthy Family) และชุมชนเข้มแข็ง (Community Care) เพื่อให้เกิดบริการสร้างนำซ่อมหรือมีการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นสำคัญ การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องอาศัยการออกแบบบริการ

ที่เอื้อต่อการเข้าถึงของประชาชน ซึ่งไม่เพียงแต่เข้าถึงบริการสุขภาพในมิติรักษาพยาบาล แต่ต้องเข้าถึงชีวิตและจิตใจ ระบบต้องมีพื้นที่ให้ประชาชนสามารถเรียนรู้วิธีการที่จะมีสุขภาพดี เรียนรู้วิธีการดูแลตนเองยามเจ็บป่วยตั้งแต่ขั้นต้นไปจนถึงสิ้นสุดศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ จะเห็นได้ว่าบริการปฐมภูมิจึงมีความสัมพันธ์กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มป่วย หรือกลุ่มปกติ ทุกเพศ ทุกวัย (Mekton, 2016) ดังนั้นพยาบาลที่อยู่ในระบบปฐมภูมิจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ ในการจัดบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ มีความเข้าใจในความหมายอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการ

มีสุขภาพที่ดี

สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ต้องการให้มีเพื่อให้การปฏิบัติงานของพยาบาลบรรลุ พันธกิจขององค์กร โดยสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก (core competency) 2) สมรรถนะเชิงวิชาชีพ (professional competency) และ 3) สมรรถนะเชิงเทคนิค (technical competency) (Bureau of Nursing, 2005) พยาบาลวิชาชีพทุกหน่วยงานในโรงพยาบาล รวมทั้งพยาบาลวิชาชีพในกลุ่มงานเวชกรรมสังคมจะต้องมีสมรรถนะทั้ง 3 ประเภทในระดับสูง จึงจะทำให้ผู้รับบริการได้รับการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสำนักงานข้าราชการพลเรือนกำหนดให้พยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีสมรรถนะหลักตามที่สำนักงานข้าราชการพลเรือนกำหนด (Office of the Civil Service Commission, 2005) และ (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2009) กำหนดให้พยาบาลวิชาชีพมีสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาลตามที่สภาการพยาบาลกำหนดไว้ ส่วนสมรรถนะเชิงเทคนิคขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของโรงพยาบาลแต่ละแห่ง

การพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะเชิงเทคนิคในแต่ละโรงพยาบาลจะเริ่มจากการสร้างกรอบสมรรถนะขึ้นมา ก่อน ซึ่ง Marrelli, Tondora, & Hoge (2005) ได้ให้แนวทางในการพัฒนากรอบสมรรถนะไว้ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ กรอบเวลาในการพัฒนา และแนวทางในการนำสมรรถนะที่ได้ไปใช้ประโยชน์ 2) แสวงหาผู้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมเรื่อง การให้ข้อมูลโดยตรงเพื่อช่วยให้งานลุล่วงไปด้วยดี 3) พัฒนาแผนการสื่อสาร การให้ความรู้แก่บุคลากรในหน่วยงานเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การพัฒนากรอบสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน 4) วางแผนวิธีการรวบรวมข้อมูล การเลือกกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูล การกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการได้มาของข้อมูล 5) ระบุสมรรถนะและการกำหนดกรอบสมรรถนะ

6) นำกรอบสมรรถนะไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน และ 7) ประเมินผลและปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน ใน 5 ขั้นตอนแรกจะทำให้ได้องค์ประกอบของสมรรถนะเชิงเทคนิคที่ต้องการและตัวบ่งชี้พฤติกรรมของสมรรถนะในแต่ละด้าน ซึ่งทั้ง 5 ขั้นตอนของมาเรียลลี ทอนโดรา และฮอลจ์ นี้ได้รับความนิยมนำมาใช้ในการวิจัย ที่ทำการพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะเชิงเทคนิคของพยาบาลวิชาชีพ (Uangnakhon, 2015)

กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นหน่วยบริการระดับปฐมภูมิทางการแพทย์และสาธารณสุข มีหน้าที่และความรับผิดชอบ จัดบริการตอบสนองต่อความจำเป็นทางด้านสุขภาพของประชาชนขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนในพื้นที่ชุมชนในเขตเมืองและนอกเขตเมืองครอบคลุมทั้งอำเภอเมืองตาก ทิมาบุคลการประกอบด้วยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ครอบครัว พยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข และบุคลากรสายสนับสนุน มีพยาบาลวิชาชีพจำนวนทั้งสิ้น 14 คน ซึ่งส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนไม่น้อยกว่า 5 ปี มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบแบ่งตามภารกิจดังนี้ ภารกิจที่ 1 จัดบริการการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในชุมชน (Community Nursing Service) ภารกิจที่ 2 ให้บริการรักษาโรคเบื้องต้นและการรักษาต่อเนื่อง ภารกิจที่ 3 จัดบริการการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในสถานบริการ ภารกิจที่ 4 จัดบริการเยี่ยมบ้าน (Home Health Care) ภารกิจที่ 5 จัดการและควบคุมกำกับกับการแพร่กระจายเชื้อในผู้ป่วยที่สัมผัสโรค/กลุ่มเสี่ยงในสถานบริการและในชุมชน ภารกิจที่ 6 ป้องกันภาวะเสี่ยงทางสุขภาพ ภารกิจที่ 7 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดบริการสุขภาพ และภารกิจที่ 8 พัฒนาและประกันคุณภาพการพยาบาล (Social Medicine Department Somdejphrajaotaksin Maharaj Hospital, 2016) ตามนโยบายของโรงพยาบาลจะต้องมีการประเมินสมรรถนะเชิงเทคนิคของพยาบาลวิชาชีพในกลุ่มงานเวชกรรมสังคม ปีละ 2 ครั้ง แต่พบปัญหาว่างยังไม่ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดสมรรถนะเชิงเทคนิคที่ครอบคลุม

ภารกิจของกลุ่มงานเวชกรรมของโรงพยาบาล จึงได้ใช้แบบประเมินสมรรถนะเชิงวิชาชีพของกลุ่มการพยาบาล ซึ่งมีการประเมินความรู้ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพในกลุ่มเวชกรรมสังคมที่ไม่ตรงกับงานที่ทำจึงทำให้ผลที่ได้จากการประเมินไม่สามารถนำมาใช้ในการประเมินและพัฒนาบุคลากรได้อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนากรอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ใช้กรอบการพัฒนาสมรรถนะของ Marrelli, Tondora, & Hoge, (2005) 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การแสวงหาผู้ให้การสนับสนุน 3) การพัฒนาแนวทางในการสื่อสารและการให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) การวางแผนวิธีการรวบรวมข้อมูล 5) การระบุสมรรถนะและการกำหนดกรอบสมรรถนะ เพื่อสร้างกรอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคมขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพัฒนา (developmental study) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก ให้ครอบคลุมกับบริบทและลักษณะการให้บริการของกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาประกอบด้วย 3 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพที่มีวุฒิระดับปริญญาตรีขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานกลุ่มงานเวชกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 11 คน ประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพงานรักษาพยาบาลชุมชน 1 คน งานศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง จำนวน 6 คน และงานบริการสุขภาพชุมชน จำนวน 4 คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพยาบาลในชุมชนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน ประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลประจำภาควิชา การพยาบาลอนามัยชุมชน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลกจำนวน 1 คน หัวหน้างานรักษาพยาบาลชุมชน กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก จำนวน 1 คน และหัวหน้างานบริการสุขภาพชุมชน กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก จำนวน 1 คน และ 3) กลุ่มเอกสาร บทความงานวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะทางการพยาบาลงานเวชกรรมสังคม การพยาบาลในชุมชนและพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกการสัมภาษณ์และพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ 2) แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3) แบบประเมินกรอบสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม(ฉบับร่าง) และ 4) เครื่องบันทึกเสียง จำนวน 1 เครื่อง สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิเครื่องมือในการศึกษาได้รับการตรวจสอบ ความชัดเจนของคำถาม (clarity) ความเหมาะสมของคำถาม (appropriateness) และความเหมาะสมของการจัดลำดับคำถาม (sequence the question) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลสาขาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จำนวน 1 คนและอาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาล
สาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จำนวน 1 คน พยาบาลผู้มีส่วนประสมการในการทำการ
ประเมินสมรรถนะ กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระ
เจ้าตากสินมหาราช จำนวน 1 คน ซึ่งผู้วิจัยแก้ไข
แนวคำถามตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน
ก่อนนำเครื่องมือไปใช้

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ
จริยธรรมของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่และคณะกรรมการจริยธรรมของโรงพยาบาล
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมทั้งทำการพิทักษ์สิทธิ
กลุ่มประชากรโดยผู้วิจัยขออนุญาตและขอให้ผู้เข้าร่วม
การศึกษาลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยการทบทวน
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ
กลุ่มงานเวชกรรมสังคม ประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและนำ
ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและการประชุม
กลุ่มมากำหนดเป็นกรอบสมรรถนะ (ฉบับร่าง) ของ
พยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม จากนั้นนำไป
ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ทำการประเมินความตรง
ของเนื้อหาในแต่ละข้อของพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ
และนำผลมาคำนวณหาค่าดัชนีความตรงรายข้อ(I-CVI)
กำหนดระดับที่ยอมรับได้เท่ากับ 1.00 (Polit & Beck,
2006) โดยวิเคราะห์หาค่า I-CVI พบว่าพฤติกรรมบ่งชี้
ความสามารถทุกข้อได้ค่า I-CVI เท่ากับ 1.00 ซึ่งเป็นค่า
ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาที่ยอมรับได้ จึงนำผลที่ได้มา
สรุปเป็นสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรม
สังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
จังหวัดตากต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กรอบสมรรถนะของพยาบาล
วิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระ
เจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก ประกอบด้วย 6

ด้าน จำนวน 57 ตัวชี้วัด เมื่อนำมาประเมินความตรงของ
เนื้อหาของพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถทั้ง 57 ตัวชี้วัด
พบว่าทุกตัวชี้วัดมีค่า I-CVI เท่ากับ 1 แสดงว่าทุกตัวชี้วัด
สามารถนำมาใช้ในการประเมินสมรรถนะของพยาบาล
วิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระ
เจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตากได้

โดยสรุปในงานวิจัยนี้ พบว่าสมรรถนะที่จำเป็น
สำหรับพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรง
พยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก
ได้แก่

- 1) สมรรถนะด้านการจัดการบริการสุขภาพในชุมชน
หมายถึงความรู้ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพในการ
ประเมินความต้องการบริการสุขภาพของประชาชนใน
ชุมชนเพื่อนำไป ออกแบบและดำเนินโครงการให้บริการ
สุขภาพที่สอดคล้องกับความต้องการหรือปัญหาสุขภาพ
ของชุมชน รวมทั้งมีความสามารถในการเสริมสร้างพลัง
อำนาจ มีภาวะผู้นำและบริหารจัดการงานด้านชุมชนได้
ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 17 ข้อ
- 2) สมรรถนะด้านการให้บริการทางการพยาบาล
และการรักษาโรคเบื้องต้นในสถานพยาบาล หมายถึง
ความรู้ความสามารถ ในด้านการคัดกรอง วินิจฉัยความ
ผิดปกติให้การพยาบาลตามกระบวนการพยาบาล และ
ด้านการรักษาโรคเบื้องต้นแก่ผู้รับบริการในสถาน
พยาบาล ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ
จำนวน 13 ข้อ
- 3) สมรรถนะด้านการให้บริการผดุงครรภ์ในสถาน
พยาบาล หมายถึงความรู้ความสามารถ ในด้านการดูแล
หญิงตั้งครรภ์และสามี และการให้บริการเรื่องเพศศึกษา
ในวัยรุ่น ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ
จำนวน 8 ข้อ
- 4) สมรรถนะด้านการจัดการบริการเยี่ยมบ้าน หมายถึง
ความรู้ความสามารถ ในการจัดการบริการทางด้าน
สุขภาพสำหรับผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผู้ป่วยเรื้อรัง มารดา
และทารกแรกเกิดที่พักรักษาตัวอยู่ที่บ้าน ประกอบด้วย
พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 7 ข้อ
- 5) สมรรถนะด้านการควบคุมกำกับกับการแพร่

กระจายเชื้อในชุมชน หมายถึง ความรู้ความสามารถในด้านการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพเพื่อควบคุมและป้องกันการระบาดของโรคในชุมชน และการให้ความรู้แก่ทีมบุคลากรสุขภาพ ผู้ป่วย และญาติเกี่ยวกับวิธีการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 6 ข้อ และ

6) สมรรถนะด้านการพัฒนาและการประกันคุณภาพการพยาบาล หมายถึง ความรู้ความสามารถในการระบุผลลัพธ์และตัวชี้วัดผลลัพธ์คุณภาพการพยาบาล มีทักษะในการวางแผนโครงการพัฒนาโดยใช้แหล่งหลักฐานเชิงประจักษ์ และผลวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการคุณภาพบริการในระดับปฐม ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 6 ข้อ

การอภิปรายผล

สมรรถนะทางเทคนิคที่จำเป็นสำหรับพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ สมรรถนะด้านการจัดบริการสุขภาพในชุมชน สมรรถนะด้านการให้บริการทางการแพทย์และการรักษาโรคเบื้องต้นในสถานพยาบาล สมรรถนะด้านการให้บริการผดุงครรภ์ในสถานพยาบาล สมรรถนะด้านการจัดบริการเยี่ยมบ้าน สมรรถนะด้านการควบคุมกำกับการแพร่กระจายเชื้อในชุมชน และสมรรถนะด้านการพัฒนาและการประกันคุณภาพการพยาบาล ซึ่งทั้ง 6 ด้านครอบคลุมงานในมาตรฐานการพยาบาลในชุมชนของสำนักการพยาบาล (2559) และภารกิจทุกด้านของกลุ่มงานเวชกรรมสังคม เมื่อพิจารณารายละเอียดของสมรรถนะในแต่ละด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการจัดบริการสุขภาพในชุมชน
สมรรถนะด้านนี้มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคมเนื่องด้วยภารกิจการจัดบริการสุขภาพแก่ชุมชนจัดเป็นงานสำคัญของการพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคมตามมาตรฐานการพยาบาลในชุมชน หมวดที่ 1 ที่ว่าด้วยการจัดบริการในชุมชน ของ Bureau of Nursing (2016) ในงานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการที่พยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวช

กรรมสังคมจะต้องมีความรู้ความสามารถในการประเมินความต้องการบริการสุขภาพของชุมชน การเสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการงานด้านชุมชน อธิบายได้ว่าการคัดกรองหรือประเมินสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัย เป็นการค้นหาความเสี่ยงหรือโรคในประชากรสุขภาพดี เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน การจัดบริการและจัดบริการส่งเสริม ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสุขภาพของประชาชน (Krainuwat, 2008) นอกจากนี้พยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคมจำเป็นต้องมีความสามารถในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้ประชาชนในชุมชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้ปรึกษา ให้ความรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ให้ความช่วยเหลือเป็นพี่เลี้ยง แนะนำแหล่งประโยชน์ที่จะส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชน (Ucharattana, Pansakd, & Posre, 2014) และทำงานร่วมกับสหวิชาชีพเพื่อให้การดูแลเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ป่วย (Krainuwat, 2008)

2. สมรรถนะด้านการให้บริการทางการแพทย์และการรักษาโรคเบื้องต้นในสถานพยาบาล
สมรรถนะด้านนี้มีความจำเป็นต่อพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โดยเฉพาะความสามารถในการคัดแยกผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงหรืออยู่ในภาวะฉุกเฉิน ออกจากผู้ที่เจ็บป่วยไม่รุนแรง ซึ่งตามมาตรฐานการพยาบาลชุมชนได้กำหนดให้พยาบาลกลุ่มงานเวชกรรมสังคมต้องสามารถคัดกรองผู้ป่วยที่มีภาวะStroke ผู้ป่วยภาวะSTEMI หรือมีอาการของหัวใจขาดเลือดได้ (Bureau of Nursing, 2016) ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เป็นสมรรถนะหนึ่งของพยาบาลกลุ่มงานเวชกรรมของโรงพยาบาล รวมทั้งสามารถทำการรักษาโรคเบื้องต้นได้เนื่องจากได้ผ่านการอบรมหลักสูตรเฉพาะทางเวชปฏิบัติ ซึ่งตามมาตรฐานการบริการตรวจรักษาเบื้องต้นของ Thailand Nursing and Midwifery Council (2008) ระบุว่าพยาบาลวิชาชีพที่ผ่านการอบรมหลักสูตรเฉพาะทางเวชปฏิบัติสามารถทำการรักษาโรค ด้วยเหตุนี้พยาบาลกลุ่มงานเวชกรรมจึงต้องมีความสามารถในการตรวจร่างกายและวินิจฉัยโรคที่ไม่ซับซ้อนได้ เช่น

ไขหัวดี ท้องเสีย สามารถทำการส่งยาและทำหัตถการตามกรอบมาตรฐานการรักษาเบื้องต้นของสภาการพยาบาล รวมทั้งบันทึกอาการและการรักษาได้อย่างถูกต้อง

3. สมรรถนะด้านการให้บริการผดุงครรภ์ในสถานพยาบาล สมรรถนะด้านนี้มีความจำเป็นต่อพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม เพราะว่ากลุ่มงานเวชกรรมสังคมมีภารกิจในการบริการแก่หญิงตั้งครรภ์และให้คำปรึกษาวิทยุร่นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพในหน่วยให้บริการจึงต้องมีสมรรถนะด้านการให้บริการผดุงครรภ์ในสถานพยาบาล ซึ่งตามมาตรฐานการพยาบาลในชุมชนของ Bureau of Nursing (2005) หมวดที่ 1 การจัดการบริการพยาบาลในชุมชน ข้อ 1 มาตรฐานการบริการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์และมาตรฐานของสภาพยาบาล (2551) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของพยาบาลเวชปฏิบัติในการกิจจัดการบริการการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในสถานบริการ เช่นเดียวกับ Thailand Nursing and Midwifery Council (2013) ที่ได้กำหนดสมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ว่าพยาบาลที่ปฏิบัติงานในสถานพยาบาลระดับปฐมภูมิต้องมีความรู้ ความสามารถด้านการพยาบาลครอบครัวและการผดุงครรภ์ โดยสามารถสอนแนะนำ ให้คำปรึกษา เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การเตรียมความพร้อมในการมีครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของ Chaosuan-sreecharoen, Chaosuansreecharoen, & Dumtip (2016) ที่ได้ศึกษาสมรรถนะพยาบาลชุมชนของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าพยาบาลวิชาชีพควรมีสมรรถนะการจัดการบริการพยาบาลและผดุงครรภ์ในสถานบริการ สามารถแนะนำและให้คำปรึกษา เรื่องการเตรียมตัวเป็นบิดามารดาและสามารถแนะนำและให้คำปรึกษาเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยได้

4. สมรรถนะด้านการจัดการบริการเยี่ยมบ้าน สมรรถนะด้านนี้มีความจำเป็นต่อพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม เพราะว่าโรงพยาบาลทุกแห่ง

รวมทั้งโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีภารกิจในการบริการเยี่ยมบ้านประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งจากสถิติการให้บริการของกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ผ่านมา พบว่ามีบริการเยี่ยมบ้าน จำนวน 246 ครั้งต่อเดือน แบ่งเป็นผู้ป่วยระยะสุดท้าย 19 ครั้ง/เดือน ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 199 ครั้งต่อเดือน มารดาและทารกแรกเกิด 28 ครั้งต่อเดือน (Office of the Civil Service Commission, 2005) ดังนั้นพยาบาลกลุ่มงานเวชกรรมจะต้องสามารถประเมินและวินิจฉัยปัญหาของผู้ป่วยเรื้อรังและผู้ดูแลตามเครื่องมือที่โรงพยาบาลกำหนด นอกจากนี้ต้องสามารถทำการสอนให้ผู้ดูแลผู้ป่วยรู้จักการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ไม่ซับซ้อน เช่น การเปิด-ปิดถังออกซิเจน การให้อาหารทางสายยาง การสังเกตอาการเปลี่ยนแปลงหรือดูแลผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉิน เป็นต้น รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ญาติผู้ป่วยในการแสวงหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมมาช่วยดูแลผู้ป่วยที่บ้าน สอดคล้องกับ กรรณิการ์ ชาวสวนศรีเจริญและคณะ (2559) ที่กล่าวว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในชุมชนจะต้องมีสมรรถนะการจัดการบริการพยาบาลที่บ้าน โดยสามารถให้บริการพยาบาลที่บ้านได้ถูกต้องตามมาตรฐานและสามารถจัดระบบการดูแลความเจ็บป่วยในผู้ใช้บริการเฉพาะกลุ่ม เฉพาะโรคในชุมชน โดยเฉพาะในผู้ป่วยกลุ่มโรคเรื้อรังได้ รวมทั้งต้องมีสมรรถนะในการประเมินความเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับอาการและความเจ็บป่วยของผู้ป่วย ในระยะสุดท้ายของชีวิต และการให้บริการเยี่ยมบ้านของมารดาและทารกแรกเกิด ซึ่งเป็นการดูแลที่ต่อเนื่องสำหรับมารดาหลังคลอดในชุมชน ซึ่งเป็นการกิจหนึ่งของพยาบาลชุมชนตามมาตรฐานการพยาบาลชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Chaosuan-sreecharoen, Chaosuansreecharoen, & Dumtip (2016) ที่กล่าวว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในชุมชนจะต้องมีสมรรถนะในการประเมินพัฒนาการของทารกได้

5. สมรรถนะด้านการควบคุมกำกับและการแพร่กระจายเชื้อในชุมชน สมรรถนะด้านนี้มีความจำเป็นต่อพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม เนื่องจาก

พยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในชุมชนเป็นผู้ใกล้ชิดแหล่งข้อมูล จึงสามารถสนับสนุนข้อมูลที่จะไปใช้ในการควบคุม กำกับ การแพร่กระจายเชื้อให้กับทีมสุขภาพ โดยเฉพาะนักวิชาการควบคุมโรคและระบาดวิทยาได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Chaosuansreecharoen, Chaosuansreecharoen, & Dumtip (2016) ที่พบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในชุมชนควรมีสมรรถนะการจัดการ และควบคุมการแพร่กระจายเชื้อในผู้ป่วยที่สัมผัสโรค/กลุ่มเสี่ยงในสถานบริการและในชุมชน โดยสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานตามมาตรฐานการป้องกันและการควบคุมการแพร่กระจายเชื้อ

สมรรถนะที่ 6 ด้านการพัฒนาและประกันคุณภาพการพยาบาล สมรรถนะด้านนี้ มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม เนื่องด้วยบทบาท ภาระหน้าที่ของกลุ่มงานเวชกรรมสังคมที่ต้องมีการจัดบริการทั้งเชิงรุกและเชิงรับในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ ประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพหน่วยบริการปฐมภูมิ (รพ.สต.) ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดให้มีการพัฒนาระบบบริการสุขภาพภาคีรัฐทุกระดับให้ได้มาตรฐาน ดังนั้นโรงพยาบาลทุกแห่งรวมทั้งโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานในโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีการพัฒนาและประกันคุณภาพการบริการและได้กำหนดภารกิจของพยาบาลวิชาชีพในกลุ่มงานเวชกรรมสังคมในภารกิจที่ 8 เรื่อง การพัฒนาและประกันคุณภาพการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมตั้งแต่ นำยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของประเทศสู่การพัฒนาระบบและคุณภาพบริการพยาบาล พัฒนามาตรฐานการพยาบาลและเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพการพยาบาล ใช้กระบวนการพยาบาลและองค์ความรู้ทางการพยาบาลในปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งดำเนินการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) การพยาบาลในศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองรพ.สต. และในชุมชนตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ เพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว โดยเน้นให้พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการพยาบาล

ตามแนวทางและนโยบายที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน และนำงานวิจัยและ R2R มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคมจึงจะต้องมีความสามารถในการระบุผลลัพธ์และตัวชี้วัดผลลัพธ์คุณภาพการพยาบาล มีทักษะในการวางแผนโครงการพัฒนาโดยใช้แหล่งหลักฐานเชิงประจักษ์ และผลวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพบริการในระดับปฐมภูมิ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการประกันคุณภาพการพยาบาลในกลุ่มงานเวชกรรมสังคมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และเพื่อให้ผู้รับบริการในชุมชนได้รับบริการที่มีคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ นอกจากนี้ยังทำให้สามารถตอบสนองนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องการให้ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพหน่วยบริการปฐมภูมิให้ได้มาตรฐานอีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Silsawat (2010) ที่ระบุว่าสมรรถนะของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปจะต้องสามารถสร้างนวัตกรรม คัดเลือกหลักฐานเชิงประจักษ์ และนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการดูแลผู้ป่วย ผู้รับบริการ ในครอบครัว และชุมชน รวมทั้งสามารถกำหนดผลลัพธ์และตัวชี้วัดคุณภาพทางการพยาบาลสำหรับ ผู้ป่วย/ผู้รับบริการได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารกลุ่มงานเวชกรรมสังคมควรนำกรอบสมรรถนะกลุ่มงานเวชกรรมสังคมของพยาบาลวิชาชีพที่ได้จากการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคมโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดตาก
2. พยาบาลวิชาชีพควรนำกรอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคม ที่ได้จากการศึกษานี้ไปใช้ประเมินและพัฒนาสมรรถนะของตนเองในการดูแลผู้รับบริการในชุมชนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มงานเวชกรรมสังคมและศึกษาคุณภาพของแบบประเมินต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bureau of Nursing. (2005). *Main functional and Competency of Registered Nurse (Draft)*. Nonthaburi: Bureau of Nursing Bureau of Nursing Ministry of Public Health. (in Thai)
- Bureau of Nursing. (2016). *Nursing care standards in Community*. Office of the Permanent Secretary of MOPH Ministry of Public Health. Pathumthani: Suetawan. (in Thai)
- Chaosuansreecharoen, K., Chaosuansreecharoen, P., & Dumtip, P. (2016). Community Nursing Competency among Registered Nurse Working at Tambon Health Promoting Hospital in Three Southern Bordered Provinces. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 26(3), 52-64. (in Thai)
- Krainuwat, K. (2008). Concepts of Community Nursing Practice. *Thai Journal of Nursing Council*, 23(1), 10-21. (in Thai)
- Mekton, S. (2016). *Operational guidelines of Primary Care Cluster for Public Health Service*. Bangkok: Agricultural Cooperatives of Thailand. (in Thai)
- Marrelli, A. F., Tondora, J., & Hoge, M. A. (2005). Strategies for developing competency model. *Administration and Policy in Mental Health*, 32(5/6), 533-561.
- Office of the Civil Service Commission. (2005). *Manual of Thai Civil Service Commission*. Retrieved (JAN 25,2018) from <http://www.ocsc.go.th>
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2006). The content validity index : Are you sure you know what's being report? Critique and recommendations. *Research in Nursing & Health*, 29, 489-497.
- Silsawat, W. (2010). *Competency of nurse practitioner* (Master of Nursing Science Thesis in Nursing Administration) Graduate School, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Social Medicine Department Somdejphrajaotaksin Maharaj Hospital. (2016). *Annual report 2559*. Tak: Somdejphrajaotaksin Maharaj Hospital. (in Thai)
- Social Medicine Department Somdejphrajaotaksin Maharaj Hospital. (2017). *Annual report 2560*. Tak: Somdejphrajaotaksin Maharaj Hospital. (in Thai)
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2008). *Basic treatment requirements and Immunization for First Class Nursing Practitioner Nursing Professional and First class nurses midwives* (Revised edition) (4th ed). Bangkok: P. A. Living. (in Thai)
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2009). *National Plan for Nursing and Midwifery Development* (2nd ed) 2007-2014. Bangkok: Siriyodkanpim. (in Thai)
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2013). *Manual of Registered Nurse Working at Tambon Health Promoting Hospital*. Bangkok: Chutthong. (in Thai)
- Ucharattana, P., Pansakd, W., & Posre, C. (2014). The Effectiveness of the Empowerment Program on Development of Self-care Competency in Community Dwelling Elders. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 15(2), 216-223. (in Thai)

Uangnakhon, M. (2015). *Development of a Competency Framework for Registered Nurses, Surgical Intensive Care Unit, Chiang Rai Prachanukroh Hospital* (Master of Nursing Science Independent study in Nursing Administration) Graduate School, Chiang Mai University. (in Thai)